

Criminelen vaak aan de haal met spookaccounts

Een 'digitale erfenis' zonder wachtwoorden

Foto: Digitale Nazorg

Sander van der Meer: "Harde schijf heeft z'n beste tijd gehad."

Nabestaanden kampen steeds vaker met de digitale nalatenschap. Inlogcodes zijn geregeld zoek en internetwolk 'de cloud' dreigt een grote vergeetput te worden. Digitaal forensisch onderzoeker Sander van der Meer zoekt naar oplossingen. Met Digitale Nazorg en i-Finish 'kraakt' hij telefoons en computers en spoort vergeten accounts op.

Onze digitale nalatenschap groeit met de dag. Hoe zit dat?

"Mensen laten een telefoon en computer achter met een harde schijf vol met administratie, foto's en andere documenten. Daarnaast zwerven er nog tientallen digitale accounts rond, zoals online lidmaatschappen, abonnementen en registraties bij verkoopsites. Vroeger stonden die gegevens allemaal in ordners op de plank. Daar blijft steeds minder van over: we zijn van een papieren footprint op een paar vierkante meter naar een digitale footprint in een schimmig internet gegaan."

U richtte vijf jaar geleden Digitale Nazorg op. Waarom?

"Als iemand overlijdt beschikken nabestaanden vaak niet over de inlogcodes van de mobiel en computer. Op de deur kloppen van telefoonmaatschappijen en andere diensten heeft geen zin, zij kennen de codes ook niet. Als digitaal forensisch onderzoeker kreeg ik daarom vaak verzoeken om de data te ontsluiten. Maar dat mag ik niet doen als er geen sprake is van een strafbaar feit. Toen er in 2013 een meisje omkwam bij een fietsongeluk, lag er naast haar een kapotte telefoon. Dat was de spreekwoordelijke druppel. Omdat ik als onderzoeker de ouders niet kon helpen, richtte ik met een paar collega's Digitale Nazorg op. Haar gegevens zijn toen veiliggesteld met hetzelfde soort apparatuur als de politie gebruikt. Dat gaf veel voldoening. Sindsdien hebben we honderden nabestaanden geholpen om telefoons en computers toegankelijk te maken."

Toegang krijgen tot harde schijven is niet de grootste zorg. Waarom eigenlijk niet?

"De harde schijf heeft zijn beste tijd gehad. We maken in toenemende mate gebruik van de cloud, een verzamelbegrip voor alles wat we online kunnen doen. We zetten bijvoorbeeld foto's op Dropbox en spreadsheets met administratie van de voetbalclub op Google Docs. Ook onze tientallen online accounts behoren tot de internetwolk. En dit nu is een groot probleem als de gebruikersnaam en wachtwoorden ontbreken. Neem bijvoorbeeld Facebook. Je moet een hele papierberg in het Engels indienen inclusief akte van overlijden om de inhoud te krijgen én het account op te heffen. Wij of de nabestaanden mogen niet proberen het account te kraken: dat is bij wet verboden. En daar komt nog iets bij. Vaak weten mensen bij leven al niet waar ze allemaal een account hebben en wat daar op staat. Laat staan de nabestaanden. Er zijn dus nogal wat spookaccounts in omloop waar criminelen gebruik van kunnen maken."

‘Doordat iemand is overleden, is er volgens de wet geen sprake meer van persoonsgegevens’

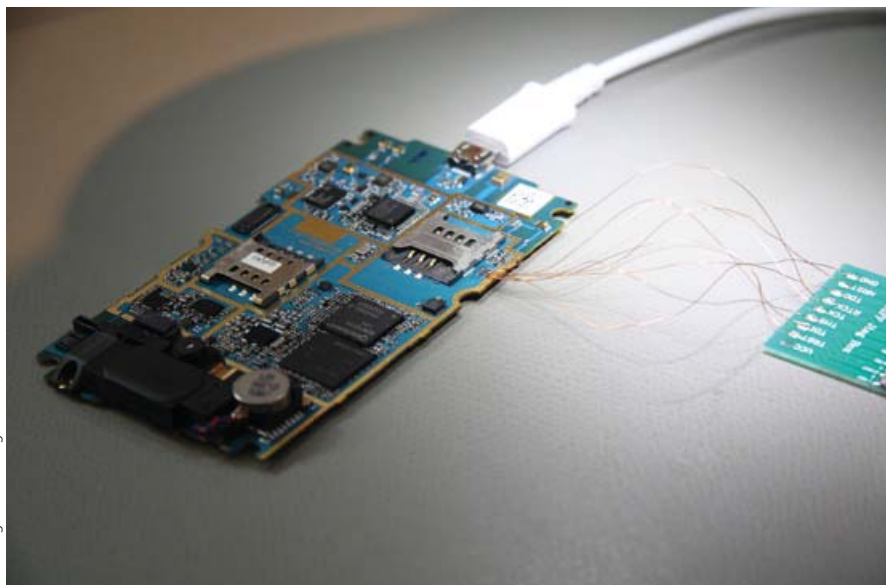

Foto: Digitale Nazorg

‘Data recovery’ van een mobiele telefoon

Wat kun je met zo’n spook-account doen?

“Van alles en nog wat. Neem bijvoorbeeld de zanger Dotan die nepaccounts gebruikte om zijn muziek te promoten. Daar zat ook een echt account én foto bij van een overleden vrouw. Let op: doordat iemand is overleden, is er geen

Digitale erfenis bij suïcide

Hier krijgt Sander van der Meer tientallen keren per jaar mee te maken: iemand die zijn leven beëindigt en een computer of mobiele telefoon achterlaat zonder inlogcodes. “Voor nabestaanden, vaak ouders, is het openbreken van de mobiel de enige hoop om meer te weten te komen over het waarom van zijn of haar dood,” zegt Van der Meer, die momenteel probeert de mobiel te kraken van een 17-jarige jongen die zelfmoord pleegde. Het programma EenVandaag besteedde er in april aandacht aan. “Zijn mobiel lag op de plaats waar het was gebeurd. Vermoedelijk staan er wel berichten en data op die meer helderheid kunnen scheppen over waar hij vlak voor zijn dood is geweest en met wie hij contact had. We hebben goede hoop dat we de gegevens gaan ontsluiten.”

sprake meer van ‘persoonsgegevens’ volgens de wet en vervallen de rechten. Als overledene heb je dus geen privacy meer. Hoewel we dit moreel verwerpelijk vinden, is het juridisch gezien niet strafbaar. Maar geen nabestaande wil dat foto’s van zijn dierbare worden misbruikt. Wat ook vaak voorkomt, is dat iemand een spookaccount gebruikt om spullen te bestellen. Je hoeft alleen maar het afleveradres te veranderen. De verkoopsites kunnen dan fluiten naar hun centen of proberen de rekening ergens anders neer te leggen. Dit is wel strafbaar, maar louter en alleen omdat je onjuiste gegevens verstrekt.”

i-Finish gaat dit ‘cloudmoeras’ te lijf. Hoe?

“Wij doen grofweg twee dingen. We nemen mensen in de eerste plaats de zorg uit handen om alle bekende accounts en abonnementen op te zeggen, zoals de sportschool, Facebook en email-accounts. Daarbij zorgen we ervoor dat iemand eerst de inhoud van een account krijgt, als hij of zij dat wil. Wacht dus ook altijd even met het opzeggen van een telefoonabonnement: je bent dan ook meteen de WhatsApp-geschiedenis kwijt. Daarnaast ontwikkelen we een tool om de voor nabestaanden onbekende accounts boven

water te krijgen. We zoeken hiervoor de samenwerking met online diensten en bedrijven. Die moeten dan zodra iemand overlijdt een seintje krijgen en bij ‘een match’ een berichtje sturen dat iemand een dienst afnam. Hiervoor ontwikkelen we een digitale procedure.”

Is bij leven nog iets doen aan je digitale erfenis?

“Dat is moeilijk. Iedereen krijgt bijvoorbeeld het advies om de paar maanden inlogcodes en dergelijke te veranderen. Wat je achterlaat, kan dus achterhaald zijn. Waar ik meer in zie, is een wet die online diensten verplicht in het geval van overlijden een account op te heffen en de inhoud over te dragen aan nabestaanden. Zoets is nog niet in de maak, maar zou er wel moeten komen.” ◀

Groeiende bewustwording bij uitvaartondernemers

Francine Oldenhuizing, eigenaar van Estia Uitvaarten in Arnhem, ziet het hand over hand toenemen: het geworstel van nabestaanden met de digitale erfenis. “Mensen beginnen er vanzelf over en als ze dat niet doen wijs ik ze er even op. Natuurlijk speelt het vooral bij jonge overledenen, maar je ziet het ook steeds meer bij ouderen,” aldus Oldenhuizing, die op haar site en in een nazorgfolder informatie geeft over het opzeggen van accounts. Ook adviseert ze nabestaanden bij gebrek aan inlogcodes contact op te nemen met Van der Meer. “Meestal heeft hij de bestanden razendsnel gevonden, soms is er wat meer tijd voor nodig. Nabestaanden zijn hier heel dankbaar voor.”

Wat Oldenhuizing doet, is onderhand niet uniek. De BGNU sloot eind 2017 een overeenkomst met Digitale Nazorg, dat inmiddels samenwerkt met 150 uitvaartondernemingen. “De behoefte aan dit soort diensten zal alleen maar toenemen”, aldus BGNU-voorzitter Paul Koeslag.